ROLUL ŞCOLILOR REALE ÎN FORMAREA TINERILOR DIN BUCOVINA HABSBURGICĂ* (II)

LIGIA-MARIA FODOR

Die Rolle der Realschulen in der Ausbildung der Jugend in der habsburgischen Bukowina (II)

(*Zusammenfassung*)**

Die Studie präsentiert die Umständen, unter denen die Realschulen in der Bukowina gegründet und später reformiert wurden und inwiefern diese Anstalten zur Entwicklung des Realunterrichtes und zur Ausbildung der Jugend in der Bukowina beigetragen haben. Es wird über die Realschulen aus Czernowitz und Sereth berichtet, und zwar: das Ziel, die Merkmale und den Lehrplan der Realschulen; die Bedingungen, unter denen die didaktische Tätigkeit ausgeübt wurde; Informationen über Schüler und Lehrer, andere (sportliche, unterhaltende, kulturelle) Beschäftigungen der Schüler, die Prüfungsergebnisse, Schwierigkeiten und Hindernisse in der Ausübung der didaktischen Tätigkeit usw. Die Darstellung des obengenannten Themas wird bis zur Zeit des II. Weltkriegs weitergeführt.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Realunterricht, Anfänge und Reform der Realschulen in der Bukowina, griechisch-orientalische Oberrealschule in Czernowitz, Unterrealschule in Sereth, Gewerbliche Fortbildungsschule in Sereth, Staats-Realschule in Czernowitz, Bukowiner Jugend.

Anexarea de către Imperiul Habsburgic, în anul 1775, a teritoriului din nord-vestul Moldovei, care cuprindea ţinuturile reunite ale Cernăuţilor şi Sucevei, a reprezentat constituirea unei noi provincii denumite Bucovina[1], care a fost parte integrantă a monarhiei austriece până în anul 1918.

Studiul analizează cadrul legal privind organizarea şi funcţionarea învăţământului şcolar real şi evoluţia reţelei de şcoli reale publice şi confesionale

* Comunicare susţinută în cadrul Conferinţei ştiinţifice internaţionale „Bucovina şi bucovinenii în secolul al XIX-lea. Tradiţionalism şi modernitate", cea de a nouăsprezecea sesiune de comunicări şi referate ştiinţifice a Institutului „Bucovina" al Academiei Române, închinată *Centenarului naşterii academicianului Radu Grigorovici*, Rădăuţi, 10–11 noiembrie 2011.

** Traducere: Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu.

[1] Mihai Iacobescu, *Din istoria Bucovinei. De la administraţia militară la autonomia provincială (1774–1864)*, vol. I, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1993, p. 110–112.

BDD-A32881 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:17 UTC)

care au funcţionat în Bucovina habsburgică. Sunt expuse scopul, caracteristicile şi programele şcolare aferente şcolii reale, fiind prezentate totodată condiţiile de admitere în învăţământul şcolar real şi beneficiile obţinerii diplomei de maturitate. De asemenea, sunt prezentate demersurile de înfiinţare a şcolilor reale în Bucovina, condiţiile de desfăşurare a activităţii didactice, programele şcolare, actele de numire în funcţie a directorilor şi anumite aspecte referitoare la activitatea acestora, informaţii privind personalul didactic şi elevii, acţiunile întreprinse de către autorităţile şcolare, persoane juridice şi fizice pentru ajutorarea elevilor în vederea promovării învăţământului, frecvenţa şcolară din punct de vedere etnic şi confesional, activităţile sportiv-recreative şi culturale practicate de către elevi, cota de promovabilitate la examenul de maturitate şi modul de desfăşurare a activităţii didactice în timpul Primului Război Mondial.

Şcoala Reală Inferioară din Siret

Existenţa a două şcoli primare în Siret, cu un număr mare de elevi (întrucât oraşul avea un număr de 6 486 locuitori) şi situaţia financiară grea a populaţiei, care a făcut imposibilă continuarea studiilor la Şcoala Reală Greco-Orientală din Cernăuţi, au constituit argumente pentru iniţierea, în anul 1870, a acţiunii de înfiinţare a unei şcoli reale la Siret. Această iniţiativă a fost promovată de către primarul localităţii, căpitanul dr. Josef Eduard cavaler de Gutter[2]. Comunitatea se angaja să suporte toate cheltuielile necesare pentru înfiinţarea şcolii şi să asigure spaţiul necesar localului şcolar, solicitând ca statul să aloce fonduri pentru salarizarea personalului didactic[3].

În baza Ordinului Ministerial nr. 7 089, din 30 iulie 1872, a fost aprobată, prin Rezoluţia Imperială din 6 august 1872, înfiinţarea la Siret a unei Şcoli reale inferioare comunale, cu limba de predare germană, începând cu anul şcolar 1873/1874, fiind prevăzută şi acordarea unei subvenţii de 3 000 guldeni din Fondul de Studii al Bucovinei, Guvernul Bucovinei trebuind să aloce anual o sumă pentru asigurarea bunei funcţionări a şcolii[4].

În 17 septembrie 1873, a fost deschisă prima clasă a şcolii în cadru festiv, în prezenţa autorităţilor locale, a căpitanului districtual, Anton Negrusz şi a primarului,

[2] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii*, mapa LXVI, dosar nr. 1, f. 7; Victor Prelicz, *Geschichte der Stadt Sereth und ihre Alterthümer*, în „Zweiter Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth", veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1885/1886, Czernowitz, 1886, p. 18.

[3] Idem, Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii*, mapa LXVI, dosar nr. 1, f. 1–4.

[4] Idem, Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii*, mapa LXVI, dosar nr. 1, f. 4; Dr. Titus von Alth, *Zur Geschichte der Anstalt*, în „Erster Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth", veröffentlicht am Schlusse des Sch

BDD-A32881 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:17 UTC)

maior Enenkl de Enkelstern, cu un număr de 25 de elevi[5]. În 14 octombrie 1873, guvernatorul Bucovinei, baronul Pino de Friedenthal, şi inspectorul general şcolar, dr. Josef Marek, au efectuat o vizită la acest institut, prilej cu care au constatat dotarea corespunzătoare a acestuia.

În anul 1875, Consiliul Şcolar al Ţării a propus ministerului trecerea şcolii în administrarea statului, din cauza situaţiei financiare precare a comunităţii, aceasta fiind reiterată în anii 1877, 1878, 1880[6].

Comisia Ţării a aprobat, în 26 iunie 1880, în baza hotărârii Dietei Bucovinei din 8 octombrie 1878, să aloce anual suma de 3 000 de florini din Fondul de Studii pe durata existenţei şcolii ca institut de stat[7]. Consiliul local din Siret şi-a luat angajamentul, printr-o declaraţie întocmită în 10 aprilie 1880, să treacă casele nr. 44 şi nr. 45 în mod gratuit în administrarea statului, în vederea asigurării localului şcolar, a locuinţei directorului şi a omului de serviciu, să întreţină şi să menţină în stare de funcţionare spaţiul locativ şi mobilierul existent, să achiziţioneze mobilierul necesar pentru desfăşurarea, în condiţii normale, a activităţii didactice (table, catedre, bănci), să asigure lemnul necesar pentru încălzirea localului şcolar, să plătească salariul omului de serviciu şi al unui ajutor al acestuia, care avea să fie angajat în lunile de iarnă, să suporte cheltuielile aferente iluminatului localului şcolar şi să construiască, până la sfârşitul lunii septembrie a anului 1880, o fântână în curtea şcolii[8].

Pericolul desfiinţării şcolii din cauza situaţiei financiare dificile, existenţa în Bucovina a doar două şcoli secundare de stat (Gimnaziul Superior din Cernăuţi şi Gimnaziul Inferior din Rădăuţi) şi obligaţiile asumate de către comunitate au constituit argumente pentru trecerea şcolii în administrarea statului[9]. În baza raportului ministrului Sigmund baron Conrad de Eybesfeld, din 31 mai 1880, s-a aprobat, prin Rezoluţia Imperială din 7 iunie 1880, ca Şcoala Reală Inferioară Comunală din Siret să fie preluată, începând cu anul şcolar 1880/1881, de către administraţia de stat[10].

În primii ani, activitatea şcolară s-a desfăşurat într-o casă închiriată[11], iar începând cu anul 1876, la etajele unu şi doi ale unei clădiri noi construite, spaţiul de la parterul acesteia fiind destinat şcolii primare şi Consiliului local[12]. În 7 septembrie 1884 a fost inaugurat propriul local şcolar. După oficierea slujbelor greco-orientale şi romano-catolice, primarul Enkelstern a ţinut un discurs în faţa autorităţilor, a părinţilor şi elevilor prezenţi la acest eveniment referitor la

[5] Dr. Titus von Alth, *op. cit.*, p. 4.

[6] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii*, mapa LXVI, dosar nr. 1, f. 22, 28–52, 63–68.

[7] *Ibidem*, f. 80.

[8] *Ibidem*, f. 81–93.

[9] *Ibidem*, f. 67–68.

[10] *Ibidem*, f. 64–69.

[11] *Ibidem*, f. 10–11.

[12] Dr. Titu

BDD-A32881 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:17 UTC)

importanţa acestei şcoli pentru formarea tinerilor[13]. În clădirea şcolii a funcţionat, până în anul 1905, Muzeul de Istorie al oraşului[14].

Programa şcolară a fost întocmită în mod similar cu cea aferentă claselor inferioare ale Şcolii Reale Superioare Greco-Orientale din Cernăuţi[15]. La solicitarea conducerii şcolii, din 16 iunie 1882, de înfiinţare a unor cursuri facultative de limba română şi limba ruteană, a fost introdusă limba română, ca disciplină facultativă, prin Ordinul Ministerial nr. 2 218, din 9 februarie 1883, fiind prevăzute două ore pe săptămână, în conformitate cu prevederile Legii nr. 3 603, din 19 aprilie 1870. Cursul de limba ruteană nu a fost organizat, din cauza numărului mic de elevi ruteni[16].

Primul director al şcolii a fost profesorul dr. Titus von Alth, numit prin Ordinul Ministerial nr. 7 089, din 30 iulie 1873, în baza propunerii Consiliului Şcolar al Ţării, din 31 mai 1873[17]. Calificarea corespunzătoare, experienţa didactică de la Şcoala Reală Superioară Greco-Orientală din Cernăuţi, faptul că era autohton şi un bun cunoscător al relaţiilor interetnice şi al limbilor germană, română şi ruteană, l-au recomandat pentru această funcţie[18]. Acestuia i-a succedat în funcţie profesorul de la Gimnaziul de Stat din Cernăuţi, dr. Rudolf Iunowicz. În baza raportului ministrului Cultelor şi Instrucţiunii, Sigmund baron Conrad de Eybesfeld, din 22 august 1881, a fost aprobată, prin Rezoluţia Imperială din 27 august 1881, numirea profesorului dr. Rudolf Iunowicz în funcţia de director[19]. Născut în 21 decembrie 1845, la Bolechow (Galiţia), de confesiune greco-catolică, acesta era calificat pentru învăţământul secundar la disciplinele ştiinţele naturii pentru cursul superior şi la fizică pentru cursul inferior, precum şi pentru stenografie[20]. Experienţa profesională de 11 ani, calificarea corespunzătoare, formarea ştiinţifică, rezultatele şcolare foarte bune, îndeplinirea cu punctualitate a

[13] *Ibidem*, p. 4.

[14] Franz Pieszczoch, *Din istoria Liceului „Laţcu Vodă" Siret*, Siret, 2005, p. 12.

[15] Dr. Rudolf Junowicz, *Schulnachrichten*, în „Erster Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth", veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1884/1885, Czernowitz, 1885, p. 41–48 (în continuare se va cita „Erster Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth, 1884/1885"); idem, *Schulnachrichten*, în „Zweiter Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth", veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1885/1886, Czernowitz, 1886, p. 34–41; idem, *Schulnachrichten*, în „Dritter Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth", veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1886/1887, Czernowitz, 1887, p. 16–23 (în continuare se va cita „Dritter Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth, 1886/1887").

[16] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii*, mapa LXVI, dosar nr. 5, f. 1–2.

[17] *Ibidem*, dosar nr. 1, f. 14–16; Dr. Titus von Alth, *op. cit.*, p. 7.

[18] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii*, mapa LXVI, dosar nr. 1, f. 14–16.

[19] *Ibidem*, dosar nr. 3, f. 3–5.

[20] *Ibidem*, f. 13; R. Wurzer, *Festschrift zur hundertjährigen Gedenkfeier der Gründung des Gymnasiums 1808–1908. Geschichte des k. k. I. Staatsgymnasiums in Czernowitz*, Czernowitz, Druck und Verlag der F

BDD-A32881 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:17 UTC)

atribuţiilor, tratamentul uman şi plin de tact faţă de elevi, caracterul ireproşabil şi atitudinea moral-politică corespunzătoare, au constituit argumentele care au stat la baza numirii acestuia în funcţia de director[21]. Iunowicz a elaborat un manual şcolar pentru stenografie şi mai multe materiale în domeniul ştiinţelor naturii[22].

Personalul didactic al şcolii a fost preocupat de pregătirea profesională, publicând diverse studii în anuarele şcolii[23]. Profesorul Victor Prelicz a scris o istorie a oraşului, intitulată *Geschichte der Stadt Sereth und ihre Alterthümer* [Istoria oraşului Siret şi antichităţile sale], care a fost publicată în anul 1886. Această lucrare a fost folosită drept manual şcolar pentru disciplina facultativă *Istoria oraşului Siret*. Totodată, acesta a scris şi o lucrare privind geografia oraşului[24].

Pentru încurajarea frecventării acestei şcoli, elevii care aveau o situaţie materială precară şi care obţinuseră rezultate şcolare bune, au beneficiat de scutire de la plata taxei de şcolarizare. Situaţia financiară grea a populaţiei, lipsa unui internat şi numărul mic de burse acordate elevilor, au determinat scăderea frecvenţei şcolare[25]. Dacă în primul an şcolar, 1873/1874, au fost înscrişi în clasa I 34 de elevi, după doi ani de studiu, aproximativ jumătate dintre elevii înscrişi s-au retras, ajungându-se ca în ultimul an şcolar, 1886/1887, să fie înscrişi în cele patru clase 46 de elevi. La Şcoala Reală din Siret au studiat elevi de etnie germană (aproximativ 72%), română (aproximativ 17%), polonă (aproximativ 8%) şi ruteană (aproximativ 3%), de confesiune mozaică (aproximativ 45%), romano-catolică (aproximativ 32%), greco-orientală (aproximativ 15%), evanghelică (aproximativ 5%) şi greco-catolică (aproximativ 3%)[26].

Această şcoală a beneficiat de subvenţii în valoare de 4 000 florini în perioada 1872–1876, acordate din bugetul provinciei şi din Fondul Şcolar al Bucovinei, întrucât comunitatea nu mai putea să asigure suma pentru întreţinerea acestei şcoli şi era necesară menţinerea acestui institut pentru că în afara celui de la Cernăuţi, nu mai exista altul în toată provincia[27]. În perioada 1875–1880, şcoala a

[21] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii*, mapa LXVI, dosar nr. 3, f. 3.

[22] *Ibidem*, f. 4.

[23] *Ibidem*, dosar nr. 4, f. 1–160; Clemens Herasimowicz, Anton Kohlmann, *Theorie der Richtungsgrössen in ihrer Anwendung auf die Ebene*, în „Erster Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth", veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1884/1885, Czernowitz, 1885, p. 12–39; Alfred Lewandowski, *Napoleon I. und die Polen*, în „Dritter Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth", veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1886/1887, Czernowitz, 1887, p. 3–14.

[24] Franz Pieszczoch, *op. cit.*, p. 14.

[25] Dr. Titus von Alth, *op. cit.*, p. 11.

[26] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii*, mapa LX, dosar nr. 5, f. 11, 16, 35; Dr. Titus von Alth, *op. cit.*, p. 11; „Dritter Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth", 1886/1887, p. 28–29.

[27] *Stenographische Protokolle des Bukowinaer Landtags für die zweite Session der vierten Wahlperiode 187*

BDD-A32881 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:17 UTC)

beneficiat anual de subvenţii acordate din bugetul provinciei şi de stat, în valoare totală de 21 000 guldeni[28].

În baza Ordinului Ministerial nr. 21 903, din 21 noiembrie 1883, privind desfiinţarea unor şcoli secundare de stat cu o frecvenţă redusă, Consiliul Şcolar al Ţării a decis, în şedinţa din 28 decembrie 1883, continuarea activităţii Şcolii Reale din Siret, deşi numărul elevilor înscrişi nu depăşea 70–80, fiind invocate următoarele argumente: scăderea numărului elevilor în întreg imperiul; era singura şcoală reală existentă în Bucovina finanţată de către stat; au fost alocate sume mari pentru funcţionarea şcolii[29]. Însă această situaţie s-a agravat, ajungându-se în situaţia ca, în anul 1889/1890, clasa a IV-a să aibă în componenţă maxim şase elevi, ceea ce i-a determinat pe membrii Consiliului Şcolar al Ţării să solicite ministerului, în 19 aprilie 1889, desfiinţarea şcolii la sfârşitul anului şcolar 1888/1889. Această propunere a fost aprobată prin Ordinul Ministerial nr. 8 002, din 9 mai 1889[30]. Ca urmare, a fost constituit un comitet format din inspectorul şcolar general şi directori ai Şcolii Profesionale din Cernăuţi, Şcolii Reale Superioare Greco-Orientale din Cernăuţi, Gimnaziului Superior de Stat din Cernăuţi şi ai Institutului Pedagogic din Cernăuţi, care au stabilit, în şedinţa din 14 decembrie 1888, modul de distribuire a materialelor didactice ale Şcolii Reale din Siret[31].

În cadrul Şcolii Reale Inferioare din Siret a funcţionat şi Şcoala Complementară Profesională. Prin Ordinul Ministerial nr. 6 253, din 23 mai 1882, a fost aprobată înfiinţarea unei şcoli complementare profesionale afiliată Şcolii Reale Inferioare şi programa şcolară. Aceasta era administrată de către o comisie formată din preşedinte, care era primarul oraşului, şi un număr de patru membri din rândul meseriaşilor, care erau desemnaţi de către stat, provincie, comunitatea locală şi Camera de Comerţ[32]. Cursurile acestei şcoli au început în 15 octombrie 1882[33]. Statutul şi planul de învăţământ al şcolii complementare au fost întocmite în conformitate cu prevederile Dispoziţiei Ministeriale nr. 3 674, din 24 februarie 1883[34]. Şcoala era formată dintr-o clasă pregătitoare şi două clase, iar cursurile aveau loc în fiecare duminică, orele 10.00–12.00 şi, de luni până vineri, orele 17.00–19.00. Această şcoală a beneficiat de subvenţii din partea statului, a Camerei de Comerţ şi a Consiliului local din Siret[35].

[28] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii*, mapa LXVI, dosar nr. 1, f. 19, 21–30, 105–110; Dr. Titus von Alth, *op. cit.*, p. 5–6.

[29] *Ibidem*, f. 102–104.

[30] *Ibidem*, f. 136–142.

[31] *Ibidem*, dosar nr. 2, f. 8–9.

[32] „Erster Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth, 1884/1885", p. 56–57.

[33] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii*, mapa LXVI, dosar nr. 1, f. 103; Dr. Titus von Alth, *op. cit.*, p. 6.

[34] „Erster Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth, 1884/1885", p. 56.

[35] *Ibidem*.

BDD-A32881 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:17 UTC)

În perioada existenţei şcolii a fost asigurată o cotă medie de participare de circa 100 persoane anual, cursanţii provenind din rândul zidarilor, bijutierilor, librarilor şi cuţitarilor. Din punct de vedere etnic, elevii care au frecventat această şcoală au fost aproximativ 85% germani, aproximativ 10% polonezi, aproximativ 3% români şi aproximativ 2% ruteni şi, din punct de vedere confesional, aproximativ 75% romano-catolici, aproximativ 15% mozaici, aproximativ 5% greco-orientali şi aproximativ 5% evanghelici[36].

Şcoala Reală de Stat din Cernăuţi

Înfiinţarea Şcolii Reale de Stat din Cernăuţi a fost pusă în discuţie în şedinţa Consiliului Şcolar al Ţării din 20 iunie 1902, de către directorul Şcolii Reale Superioare Greco-Orientale, Constantin Mandyczewski, care a propus constituirea acesteia din clasele paralele existente la institutul pe care îl conducea, întrucât numărul elevilor era mare şi localul şcolar devenise neîncăpător[37]. Consiliul Şcolar al Ţării a propus ministerului, în raportul din 8 martie 1904, înfiinţarea unei şcoli reale inferioare începând cu anul 1904/1905 şi închirierea unei clădiri[38]. Ministerul a respins, la 4 iunie 1904, această propunere, întrucât prioritare erau transformarea Gimnaziului din Siret în gimnaziu superior, înfiinţarea unui gimnaziu la Coţmani şi transformarea Filialei Gimnaziului de Stat I în Gimnaziul de Stat III[39]. În şedinţa Consiliului Şcolar al Ţării din 21 octombrie 1904, deputatul dr. Straucher a reiterat propunerea de înfiinţare a şcolii reale[40]. Demersurile au fost reluate anual în perioada următoare, deputaţii dr. Straucher, dr. Skedl, von Landwehr şi Langenhan, propunând chiar şi înfiinţarea unei şcoli reale la Suceava. În anii 1904 şi 1905, Dieta Bucovinei a hotărât înfiinţarea unei şcoli reale inferioare la Cernăuţi, formată din clasele paralele separate de la Şcoala Reală Greco-Orientală[41].

În acest context, ministrul Karl conte de Stürgkh a transmis Consiliului Şcolar al Ţării din Cernăuţi că se avea în vedere, în principiu, înfiinţarea unei şcoli reale de stat în anul şcolar 1910/1911, cu condiţia ca factorii interesaţi, adică primăria Cernăuţi şi Fondul Religionar, să contribuie la întreţinerea acesteia.

[36] *Ibidem*, p. 57–58; „Dritter Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth, 1886/1887", p. 34; Hermann Rump, *Schulnachrichten*, în „VII. Jahresbericht des k. k. Franz Josef-Staatsgymnasiums in Sereth", veröffentlicht von Dr. Hermann Rump, k. k. Direktor, Czernowitz, 1913, p. 65; idem, *Schulnachrichten*, în „VIII. Jahresbericht des k. k. Franz Josef-Staatsgymnasiums in Sereth", veröffentlicht von Dr. Hermann Rump, k. k. Direktor, 1914, p. 103; idem, *Schulnachrichten*, în „VI. Jahresbericht des k. k. Franz Josef-Staatsgymnasiums in Sereth", veröffentlicht von Dr. Hermann Rump, k. k. Direktor, Czernowitz, 1912, p. 79.

[37] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii*, mapa LXIX, dosar nr. 1, f. 4.

[38] *Ibidem*, f. 4–7.

[39] *Ibidem*, f. 1–3.

[40] *Ibidem*, f. 23–24.

[41] *Ibidem*

BDD-A32881 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:17 UTC)

În acest sens, au avut loc discuţii între reprezentanţii primăriei şi ai Fondului Religionar referitoare la contribuţia acestora pentru construirea unui local şcolar, însă nu s-a ajuns la nicio înţelegere. Consiliul local era dispus să contribuie cu suma de 25 000 coroane, lucrarea putând fi finalizată în anul 1912. În baza raportului ministrului din 6 august 1910 a fost aprobată, prin Rezoluţia Imperială din 25 august 1910, înfiinţarea unei Şcoli Reale de Stat la Cernăuţi, începând cu anul şcolar 1910/1911, cu limba de predare germană, prin separarea claselor paralele de la Şcoala Reală Greco-Orientală, cu condiţia încheierii unei înţelegeri între Consiliul local şi Fondul Religionar privind construirea unui local şcolar[42]. De asemenea, Fondul Religionar Greco-Oriental trebuia să accepte propunerea de a pune la dispoziţie noii Şcoli Reale de Stat sala de desen a Şcolii Reale Greco-Orientale[43].

Pentru susţinerea acestei iniţiative, ministrul a prezentat următoarele argumente: existenţa în Bucovina, în anul 1910, a unui număr de zece gimnazii şi numai a unei şcoli reale la Cernăuţi, care era finanţată de către Fondul Religionar, din bugetul de stat urmând să fie alocate fonduri numai pentru salarizarea profesorilor de la clasele paralele; la începutul anului şcolar 1909/1910 existau la Şcoala Reală Greco-Orientală şapte clase de bază şi 11 clase paralele, cu 746 elevi; înrăutăţirea rezultatelor şcolare din cauza numărului mare de clase paralele şi a spaţiului insuficient. În cazul în care Consiliul local şi Fondul Religionar ar fi ajuns la un acord privind cota de contribuţie pentru construirea localului şcolar, ministrul a propus ca în anul şcolar 1910/1911 să fie deschise cursurile clasei I, celelalte clase urmând să fie activate succesiv câte una anual. Pentru acoperirea cheltuielilor necesare noului institut, a fost alocat de către stat, pentru anul 1910, un buget ordinar de 6 500 coroane şi unul extraordinar de 6 200 coroane pentru achiziţionarea de materiale didactice şi mobilier. În urma discuţiilor cu Ministerul de Finanţe, acesta a declarat că trebuie să se ducă tratative cu Primăria Cernăuţi în legătură cu o contribuţie mai mare[44]. Consiliul local din Cernăuţi şi-a asumat angajamentul, în şedinţa din 11 octombrie 1910, de a creşte suma alocată pentru începerea construcţiei Şcolii Reale de Stat din Cernăuţi de la 25 000 coroane la 40 000 coroane, propunând să achite jumătate din sumă la începerea construcţiei şi cealaltă jumătate la finalizarea lucrărilor.

În 17 octombrie 1910, guvernatorul Bucovinei a înaintat ministerului concluziile discuţiilor avute cu Primăria Cernăuţi şi Fondul Religionar Greco-Oriental, exprimându-şi opinia că se putea renunţa la contribuţia Fondului Religionar, aşa cum a fost şi în alte cazuri asemănătoare, de exemplu la construcţia Gimnaziului de Stat din Coţmani şi, în special, la proiectul construcţiei clădirii Şcolii Reale Superioare Greco-Orientale. Totodată, a solicitat aprobare pentru efectuarea unor lucrări de modificare a casei Theodorei Schulz, pe care intenţiona să o închirieze

[42] *Ibidem*, f. 140–143.
[43] *Ibidem*, f. 141.
[44] *Ibidem*

BDD-A32881 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:17 UTC)

începând cu 1 noiembrie 1910[45]. Consistoriul Greco-Oriental a declarat, în adresa nr. 3 833, din 13/26 mai 1911, că refuză să contribuie la construirea localului şcolar, aprobând însă coutilizarea sălii de desen a Şcolii Reale Greco-Orientale din Cernăuţi, care trebuia să fie eliberată în decurs de un an[46]. Negocierile au mai continuat şi s-a ajuns la o înţelegere prin care Consiliul local se angaja să contribuie cu suma de 40 000 coroane pentru construcţia localului şi Fondul Religionar cu o sumă cuprinsă între 10 000 şi 20 000 coroane; sala de desen a Şcolii Reale Greco-Orientale putea fi folosită provizoriu de către Şcoala Reală de Stat din Cernăuţi. În baza acordului dintre Primăria Cernăuţi şi Fondul Religionar Greco-Oriental şi a raportului ministrului, Karl conte de Stürgkh, din 14 iulie 1911, a fost aprobată, prin Rezoluţia Imperială din 31 iulie 1911, înfiinţarea Şcolii Reale de Stat din Cernăuţi, cu limba de predare germană, începând cu 1 septembrie 1911, prin separarea claselor paralele existente la Şcoala Reală Greco-Orientală, cu contribuţia Primăriei din Cernăuţi, fiind alocate fonduri în valoare de 12 500 coroane[47]. În anul şcolar 1911/1912 a fost deschisă clasa I, în anii următori fiind activate succesiv celelalte clase.

Consiliul Şcolar al Ţării a solicitat ministerului, la 23 aprilie 1914, afilierea, începând cu anul şcolar 1915/1916, a unui Gimnaziu real-reformat, prin transformarea claselor paralele superioare, pentru că ar fi fost reduse cheltuielile; în planul acestui gimnaziu, valabil pentru clasele V–VIII, ar fi fost incluse limba latină şi filosofia, ca discipline obligatorii[48]. Această solicitare nu a fost aprobată, ministerul dispunând, în 24 martie 1914, că era necesară analizarea cheltuielilor, însă izbucnirea războiului nu a mai permis realizarea acestui gimnaziu[49].

Activitatea didactică s-a desfăşurat în clădirea situată în Siebenbürgerstrasse, nr. 27, închiriată de la Theodora Schulz pentru o perioadă de şase ani[50], iar începând cu anul şcolar 1915/1916 a fost închiriată casa lui Arthur Polesiuk, situată în Petrinogasse nr. 1, pentru o perioadă de doi ani şi jumătate (1 mai 1914 – 31 octombrie 1916)[51]. În ciuda lucrărilor de reamenajare a spaţiului destinat desfăşurării cursurilor, nu a îndeplinit normele igienico-sanitare, această situaţie fiind analizată şi la conferinţa profesorilor din 30 octombrie 1913[52].

Programa şcolară a fost identică cu cea specifică Şcolii Reale Greco-Orientale, valabilă în conformitate cu Ordinul Ministerial nr. 27 317, din 3 august 1909. Ca disciplină facultativă a fost studiată muzica[53].

Conducerea şcolii a fost asigurată în primii ani de funcţionare de către Anton Romanowsky, profesor la Şcoala Reală Greco-Orientală din Cernăuţi, care,

[45] *Ibidem*, f. 167.
[46] *Ibidem*, f. 166.
[47] *Ibidem*, f. 175–178.
[48] *Ibidem*, dosar nr. 2, f. 23, 30.
[49] *Ibidem*, f. 31–32.
[50] *Ibidem*, dosar nr. 5, f. 39–41.
[51] *Ibidem*, f. 188–189.
[52] *Ibidem*, f. 112–113.
[53] *Ibidem*,

BDD-A32881 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:17 UTC)

în baza raportului Ministerului Cultelor şi Instrucţiunii nr. 41 984, din 26 octombrie 1911, a fost numit în funcţia de director al Şcolii Reale de Stat din Cernăuţi, prin Rezoluţia Imperială din 12 noiembrie 1911[54]. Născut în anul 1856, calificat pentru învăţământul secundar la disciplinele limbile franceză şi engleză, Romanowsky şi-a desfăşurat activitatea didactică la Şcoala Reală Greco-Orientală din Cernăuţi. Calităţile profesionale, responsabilitatea şi modul de îndeplinire exemplară a atribuţiilor de serviciu, rezultatele excepţionale obţinute în activitatea didactică, atitudinea plină de tact şi energică l-au recomandat pentru această funcţie[55].

În timpul Primului Război Mondial, directorul Romanowsky s-a refugiat la Viena şi, în conformitate cu Ordinul Consiliului Şcolar al Ţării nr. 8792/D, din 30 septembrie 1915, Baruch Schwarz a fost însărcinat cu preluarea atribuţiilor de conducere a Şcolii Reale de Stat din Cernăuţi până la întoarcerea directorului, în iunie 1916[56]. În anul şcolar 1915/1916, Baruch a coordonat activitatea şcolii, îndeplinind totodată şi atribuţiile de predare la Şcoala Reală Superioară Greco-Orientală din Cernăuţi[57]. Personalul didactic a fost format, în mare parte, din personal necalificat[58].

În perioada scurtă de funcţionare, şcoala a fost frecventată de către elevi de etnie germană (aproximativ 90%), polonă (aproximativ 8%), română (aproximativ 1%), ruteană, cehă şi maghiară (aproximativ 1%), de confesiune mozaică (aproximativ 45%), romano-catolică (aproximativ 35%), greco-catolică (aproximativ 15%) şi evanghelică (aproximativ 5%)[59].

Concluzionând, se poate afirma că în Bucovina s-a constatat un interes relativ restrâns al populaţiei pentru frecventarea şcolilor reale, fiind înfiinţate numai trei institute, unul confesional şi două publice: Şcoala Reală Superioară Greco-Orientală din Cernăuţi, Şcoala Reală Inferioară din Siret şi Şcoala Reală de Stat din Cernăuţi. Această situaţie a fost determinată de mai mulţi facori, şi anume: criza economică din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, lipsa unui institut tehnic superior în Bucovina, existenţa Universităţii din Cernăuţi, care avea în componenţă facultăţi cu profil umanist, neînţelegerile dintre reprezentanţii Fondului Religionar Greco-Oriental şi ai comunităţilor locale în privinţa contribuţiei acestora pentru întreţinerea şcolilor reale, întrucât acestea erau gândite ca institute publice şi confesionale, care nu beneficiau de fonduri de la bugetul de stat. Cu toate acestea, Şcoala Reală Inferioară din Siret şi Şcoala Reală de Stat din Cernăuţi au avut statutul de institut de stat, ca urmare a politicii imperiului de dezvoltare a provinciei. Situaţia financiară grea a populaţiei, lipsa unui internat pentru elevi şi frecvenţa redusă au determinat desfiinţarea în anul 1889 a Şcolii Reale Inferioare din Siret.

[54] *Ibidem*, dosar nr. 3, f. 2–5.
[55] *Ibidem*, f. 3–4.
[56] *Ibidem*, f. 25.
[57] *Ibidem*, f. 23.
[58] *Ibidem*, dosar nr. 2, f. 14–15, dosar nr. 4, f. 1–170.
[59] *Ibidem*

BDD-A32881 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:17 UTC)